

KENDİ KENDİNE OSMANLICA ÖĞRENME REHBERİ

Yapay Zekâ Destekli Hibrit
Öğrenme Modeli

(Test Sorularıyla Birlikte)

Yazar
Özlem BAŞARIR

© Copyright 2026

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-936-0	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Kendi Kendine Osmanlıca Öğrenme Rehberi: Yapay Zekâ Destekli Hibrit Öğrenme Modeli	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazar Özlem BAŞARIR ORCID iD: 0000-0001-8317-2243	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	Bisac Code FOR000000
	DOI 10.37609/akya.4068

Kütüphane Kimlik Kartı

Başarır, Özlem.

Kendi Kendine Osmanlıca Öğrenme Rehberi: Yapay Zekâ Destekli Hibrit Öğrenme Modeli / Özlem Başarır.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2026.

292 s. ; 195x275 mm.

Kaynakça ve Ekler var.

ISBN 9786253759360

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Osmanlıca*, çoğu zaman öğrenilmesi güç, sabır ve uzmanlık gerektiren bir alan olarak görülür. Oysa Osmanlıca, ayrı bir konuşma dili değil; farklı bir alfabe ile yazılan ve tarihsel süreç içinde Arapça ile Farsça unsurların yoğun etkisi altında şekillenmiş bir yazı dilidir. Öğrenme sürecinde ortaya çıkan zorluk, çoğu durumda bu yapının kendisinden çok, ona yaklaşım biçiminden kaynaklanır. Sorun gerçekten dilin karmaşıklığı mıdır, yoksa yazı sistemi, kelime hazinesi ve gramer unsurlarının bir araya geliş tarzının öğrenende bir eşik duygusu oluşturması mı? Bu çalışma, söz konusu eşığı yok saymaz; onu daha anlaşılır ve yönetilebilir bir düzleme taşımaya hedefler.

Metinle ilk karşılaşmada oluşan tereddütü azaltmak, okuyucunun adım adım ilerleyebileceği güvenli bir yol haritası sunmak temel amaçtır. Bu yaklaşım doğrultusunda Osmanlıca, Arapça ve Farsçanın klasik dilbilgisi çerçevesi üzerinden değil, Osmanlı metinlerinde filen karşılaşılan yapılar üzerinden ele alınmıştır. Geleneksel gramer kitaplarında görülen geniş kuramsal alan yerine, metin çözümüne doğrudan katkı sağlayan seçilmiş bir gramer bütünlüğü tercih edilmiştir. Böylece öğrenme süreci ayrıntı yükünden arındırılmış, yapıların işlevişi mantığı daha görünür hâle getirilmiştir. Dolayısıyla gramer burada bağımsız bir amaç yerine metni anlamaya imkân veren bir çözümleme aracı olarak ele alınır.

Konu başlıkları belirlenirken Osmanlı bürokrasisinin ürettiği belgeler ve tarihî ana kaynaklarda en sık karşılaşılan yapılar esas alınmış, pratikte karşılığı sınırlı olan ayrıntılar kapsam dışında bırakılmıştır. Bu tercih, dilin bütünlüğünü korurken okuma pratiğini merkezde tutan bir öğretim anlayışına dayanmaktadır. Bu noktada önerilen yaklaşım, Osmanlıca'yı sadeleştirmek ya da tarihsel katmanlarını azaltmak değildir. Amaç, yazı sistemi ile yapı düzeni arasındaki ilişkiyi daha görünür kılmak ve öğrenme sürecini adım adım ilerleyen bir düzene oturtmaktır. Seçilmiş bir gramer bütünlüğü tercih edilirken esas alınan ilke, metinle doğrudan temas kurmayı mümkün kılan yapıların önceliklendirilmesidir. Böylece okuyucu, karşılaştığı ifadeyi ezberlenmiş kuralların toplamı olarak değil, çözümlenebilir bir sistemin parçası olarak değerlendirebilir.

Bu noktada ortaya çıkan soru şudur: Metin merkezli ve seçilmiş bir gramer bütünlüğü üzerine kurulan bu yaklaşım, öğrenme pratiği açısından nasıl desteklenebilir? Çalışmanın ikinci boyutu bu soruya cevap arar. Günümüzde yapay zekâ araçları, bireysel çalışmanın sınırlarını genişletmektedir. Bu çalışmada söz konusu araçlar, çözümleme sürecini tekrar edilebilir ve denetlenebilir kılan bir çalışma zemini olarak düşünülmüştür. Öğrenen, anlamakta güçlük çektiği bir yapıyı farklı biçimlerde yeniden ele alabilir; bir metni ayrıntı derecesini değiştirerek çözümlenebilir; kendi oluşturduğu örnekleri sınyarak geri bildirim alabilir. Bu süreç, sorumluluğu öğrenende tutan ve hatayı öğrenmenin doğal parçası kabul eden bir pratik üretir. Dolayısıyla eser, salt içerik aktaran bir ders kitabı formunda tasarlanmamıştır. Basılı metnin sağladığı sistematik ilerleme ile dijital araçların sunduğu etkileşim imkânı birlikte değerlendirilmiştir. Bölüm sonu uygulamaları, metin çözümlemeleri ve testler, bu bütünün ölçme ve pekiştirme boyutunu oluşturur. Hedef, tek bir doğruyu göstermekten ziyade, metin karşısında tutarlı ve analitik bir düşünme alışkanlığı kazandırmaktır.

Neticede bu çalışma, Osmanlıca öğretimine dair uzun yıllara yayılan bir tecrübenin süzölmüş sonucudur. Arşiv belgeleriyle kurulan kesintisiz temas ve farklı düzeylerde yürütölen dersler, hangi yapıların öğrenen için belirleyici, hangilerinin ise tali kaldığını açık biçimde göstermiştir. Bu gözlemler, burada benimsenen yöntemin şekillenmesinde doğrudan rol oynamıştır. Tercih edilen sistem, kuramsal içeriği azaltma kaygısıyla değil, öğretim sürecinde karşılaşılan somut ihtiyaçlara cevap verme amacıyla oluşturulmuştur. Bu nedenle

* Bu çalışmada, okuma akıcılığını gözetmek ve yaygın kullanıma uyum sağlamak adına, akademik literatürdeki “Osmanlı Türkçesi” yerine “Osmanlıca” tabiri tercih edilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu eser, bir dilbilimci (filolog) perspektifiyle değil, tarihi metinleri birer “veri kaynağı” olarak değerlendiren bir tarihinin tecrübeleriyle şekillenmiştir. Dolayısıyla burada sunulan yöntem; teorik gramer kurallarının ezberine değil, Tarih bölümünde yıllardır sürdürölen derslerde işlevselliği kanıtlanmış, pratik bir öğretim mantığına dayanır.

eser, bilgi yağın bir gramer kitabı olma iddiası taşımaz. Amaç, yazı sisteminin işleyişini anlaşılır bir düzen içinde ortaya koymak ve çözümlene becerisini adım adım geliştirmektir. Kurallar, kendi başına birer hedef olarak değil; yapıyı kavramaya hizmet eden araçlar olarak alınmıştır. Hedef, Osmanlıca karşısında tereddüt eden bir öğrenci profili yerine yapının mantığını tanıyan ve kendi muhakemesiyle ilerleyebilen bir okur yetiştirmektir.

Bu çalışma, anlaşılacağı üzere uzun soluklu bir ders pratiği içinde şekillenen yöntemsel bir arayışın ürünüdür. Osmanlıca eğitimi çoğu zaman belirli bir müfredat çerçevesinde yürütülse de, bu çerçevenin sınıf içindeki karşılığı her yıl değişen öğrenci profiliyle yeniden biçimlenir. Aynı gramer yapıları ve benzer metinler üzerinden ilerlenmesine rağmen, öğrenme sürecinin niteliği öğrencilerin algı düzeyi, soruları ve katılım biçimleri doğrultusunda farklılaşır. Etkili bir öğretim, anlatım dilinin ve stratejilerin öğrenen kitlenin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesini gerektirir. Bu yaklaşım, on yılı aşkın süredir yürütülen Osmanlıca derslerinin sürekliliği içinde sınanmış ve geliştirilmiştir. Hangi anlatım biçimlerinin karşılık bulduğu, hangi örneklerin yapısal farkındalığı artırdığı ve hangi alıştırmaların metinle daha güçlü bağ kurduğu zamanla belirginleşmiştir. Ders sırasında yapılan denemeler ve alınan geri bildirimler, kitabın yöntemsel çerçevesinin oluşumunda belirleyici olmuştur. Bu anlamda çalışmanın görünmeyen ortakları, sürece aktif biçimde katılan öğrencilerdir. O yüzden bu kitabın ortaya çıkışında ilk pay, uzun yıllar ders verdiğim öğrencilerime aittir. Derslikte yürütülen tartışmalar, yöneltilen sorular, yaşanan tereddütler ve birlikte aranan çözümler, burada önerilen yöntemin şekillenmesinde belirleyici olmuştur. Öğretim süreci, karşılıklı etkileşim içinde gelişmiş; anlatım biçimleri, örnek tercihleri ve uygulama stratejileri bu deneyim içinde sınanarak olgunlaşmıştır. Bu nedenle elinizdeki çalışmanın ilk teşekkürü, sürece aktif biçimde katılan ve yöntemin oluşumuna katkı sağlayan öğrencilere yöneliktir.

Osmanlıca öğretimi alanında köklü ve zengin bir gramer geleneği bulunmaktadır. Bu sahada emek vermiş, bugün yaygın biçimde kullanılan pek çok gramer kitabını kaleme almış değerli hocaların çalışmaları, derslerimde uzun yıllar başvuru kaynağı olmuş; metodolojik tercihleri düşünme biçimimi derinden etkilemiştir. Bir gramer kitabı hazırlamanın ne denli yoğun ve sabır gerektiren bir mesai olduğunu bilerek, bu çalışmayı o birikimin üzerine eklenen mütevazı bir katkı olarak görüyorum. Burada önerilen yaklaşım, mevcut literatürle kurulan sürekliliğin ve ondan öğrenilenlerin doğal bir uzantısıdır.

Akademik yolculuğum ise daha geniş bir hoca geleneğinin rehberliğinde şekillenmiştir. Osmanlı tarihi sahasında ilerlerken eleştirel düşünme alışkanlığını kazandıran, ilmî titizliği mesleki bir sorumluluk olarak aktaran ve istikamet tayin etmemde yol gösteren kıymetli hocalarımdan emeği üzerimde büyüktür. Benimsediğim öğretme anlayışı, büyük ölçüde bu perspektifin devamıdır. Akademik üretimin görünmeyen yükleri ise ancak güçlü bir dayanışma zeminiyle taşınabilir. Meslektaşlarımdan katkıları, dostlarımdan varlığı ve ailemin desteği bu sürecin ayrılmaz parçalarıdır. Cesaret veren, sürekliliği mümkün kılan ve paylaşan her katkı, elinizdeki çalışmanın dokusuna karışmıştır. Geline her aşama, bireysel bir çabanın ötesinde, kolektif bir emeğin izlerini taşır.

Çalışmanın fikrî hazırlık sürecinde Sezen Özkan'ın katkısı özel bir yer tutar. Osmanlıca öğretimi ve ders içerikleri üzerine yürüttüğümüz uzun sohbetler, zihnimde dağınık hâlde duran düşüncelerin belirgin bir çerçeveye kavuşmasına zemin hazırladı. Bu çerçevenin bir kitap bütünlüğü içinde ele alınması gerektiği yönündeki ısrarlı teşviki, sürecin yönünü tayin eden temel etkenlerden biri oldu. Fikri ciddiyetle sahiplenen, yazıya dökülmesi konusunda sürekli yüreklendiren ve kararlılığımı besleyen bu kıymetli dostluğa içtenlikle teşekkür ederim.

Son olarak, Dr. Selman Er'e müstakil bir parantez açmam gerekiyor. Çalışmanın farklı aşamalarında gösterdiği güven ve sergilediği teşvik, yazma sürecinin sürekliliğini korumamda belirleyici olmuştur. Metnin gelişim evrelerinde paylaştığı titiz değerlendirmeler ve geniş ufuklu yaklaşımı, kimi eşiklerde yön tayin edici bir etki yaratmış; düşünsel çerçevenin netleşmesine katkı sağlamıştır. Uzun soluklu bir emeğin, dikkatli ve samimi bir dış bakışla nasıl güç kazandığını hatırlatan bu destek, şüphesiz özel bir teşekkürü hak etmektedir.

Kitabın yayım sürecindeki katkıları dolayısıyla Akademisyen Kitabevi'ne ve sürecin koordinasyonunu sağlayan Yasin Dilmen'e, sayfa düzeni ve kapak tasarım aşamasındaki çalışmalarını nedeniyle Akademisyen

Önsöz

Dizgi Ünitesi çalışanlarına da ayrıca teşekkür ederim. Yayın sürecinin her aşamasında sergilenen dikkat ve profesyonel yaklaşım, çalışmanın okurla buluşmasını mümkün kılmıştır.

Sonuç olarak elinizdeki bu kitap, öğrencilerle kurulan uzun soluklu bir ilişkinin, birikmiş mesleki hafızanın ve paylaşılan ortak emeğin yazılı bir nişanesi olarak kabul edilebilir. Temennim, hem öğrenme yolculuğuna yeni adım atanlara hem de yolu bu köklü alanla kesişenlere, yapının mantığını kavramada sağlam ve güvenilir bir rehberlik sunabilmesidir.

Doç. Dr. Özlem BAŞARIR

Malatya 2026

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
Bu Kitap Nasıl Çalışılmalıdır?.....	3
Yapay Zekâ ile Nasıl Çalışılmalıdır?	3
Teknoloji Kullanımı İçin Pratik Öneriler	6
BÖLÜM 1	7
ALFABE VE SESLER	7
1.1 Giriş.....	7
1.2 Harfler ve Temel Özellikleri.....	8
1.3. Harflerin Birleşme Özelliği.....	9
1.3.1 Bölüm Sonu Alıştırmaları	12
1.4. Harflerin Ses Karşılıkları ve Okuma Prensipleri.....	14
1.4.1 Dillere Göre Temel Okuma Prensipleri	14
1.4.2. Ortak Unsurlar ve Yazım Kuralları	16
1.4.3. Transkripsiyon (Çevrimyazı) İmlası.....	17
1.4.4. Kelime Başında Ünlülerin (Seslilerin) Yazım Biçimleri	19
1.4.5. Okutucu Harflerin İşlevi	22
1.4.6. Bölüm Sonu Alıştırmaları	25
1.5. Sessiz Sesler.....	27
1.5.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları	29
1.5.2. Bölüm Sonu Cümle Alıştırmaları	36
1.6. Seslerdeki Ek Özellikler	38
1.6.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları	40
1.7. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası	41
BÖLÜM 2	45
TÜRKÇE KELİMELERİN TEMEL ÖZELLİKLERİ VE TÜRKÇE EKLER	45
2.1. “Ki” Yapısı: Bağlaç ve Aitlik Eki	47
2.2. Bulunma Durum Eki	48
2.3. İsimden İsim Yapma Ekleri	50

2.4. Fiilden Fiil Yapma Eki	56
2.5. Master Eki.....	57
2.6. Ek Fiil	59
2.7. Şahıs ve İşaret Zamirleri.....	61
2.8. Bölüm Sonu Alıştırmaları.....	64
2.9. Bölüm Sonu - Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	65
BÖLÜM 3	69
OSMANLICADAKİ ARAPÇA UNSURLAR.....	69
3.1. Giriş.....	69
3.1.1. Yazım ve Transkripsiyon Kuralları	70
3.1.2. Melez Yapılar: Arapça Kelimelere Türkçe Ekler	70
3.1.3. Arapça “-iyyet” Ekiyle Oluşturulan İsimler.....	72
3.1.4. Bölüm Sonu Alıştırmaları	72
3.1.5. Metin Üzerinde Çalışma	73
3.2. Ayın Harfi.....	74
3.2.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları	75
3.2.2. Metin Üzerinde Çalışma	76
3.3. Arapça Kök ve Kalıp (Vezin) Sistemi.....	78
3.3.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları	80
3.3.2. Metin Üzerinde Çalışma	81
3.3.3. Bölüm Sonu - Yapay Zekâ Pratik Odası.....	82
3.4. Arapça Türetilmiş Masterlar ve İsim Türevleri.....	83
3.4.1. İf’âl	85
3.4.2. Tef’îl	90
3.4.3. Mufâ’ale.....	96
3.4.4. Tefe‘‘ül	103
3.4.5. Tefâ’ul.....	109
3.4.6. İfti’âl	114
3.4.7. İnfi’âl	120
3.4.8. İstif’âl.....	126
3.5. Bölüm Sonu - Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	132
BÖLÜM 4	135
OSMANLICADAKİ FARŞÇA UNSURLAR	135
4.1. Giriş.....	135
4.2. Farşça Yalın İsim ve Sıfatlar.....	135

4.3. Farsça Türemiş İsimler	136
4.4. Farsça Türemiş Sıfatlar.....	137
4.5. Bölüm Sonu Alıştırmaları.....	139
4.6. Metin Üzerinde Çalışma.....	141
4.7. Bölüm Sonu - Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	143
BÖLÜM 5	145
OSMANLICADA ÇOĞUL YAPILARI.....	145
5.1 Giriş.....	145
5.2. Ekli Çoğullar.....	146
5.3. Şekil Değiştiren Çoğullar	150
5.4. Bölüm Sonu Alıştırmaları.....	151
5.5. Metin Üzerinde Çalışma.....	152
5.6. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası	154
BÖLÜM 6	157
OSMANLICADA TAMLAMALAR.....	157
6.1. Türkçe Yapılı Tamlamalar.....	158
6.1.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları	160
6.1.2. Metin Üzerinde Çalışma	162
6.1.3. Bölüm Sonu - Yapay Zekâ ile Pratik Odası	164
6.2. Arapça Yapılı Tamlamalar.....	165
6.2.1. Konu Anlatımı.....	165
6.2.2. Bölüm Sonu Alıştırmaları	167
6.2.3. Metin Üzerinde Çalışma	168
6.2.4. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	170
6.3. Arapça Yapılı Tamlamalardaki Değişiklikler	171
6.3.1. Konu Anlatımı.....	171
6.3.2. Tamlamadaki Birinci Kelimenin (Tamlanan) veya İkinci Kelimenin (Tamlayan) Son Harflerinden Kaynaklanan Değişiklikler.....	171
6.3.3. Birinci Kelimenin (Tamlananın) Son Harfinin a/e Sesiyle Okunması.....	172
6.3.4. Birinci Kelimenin (Tamlananın) Son Harfinin ı/i Sesiyle Okunması.....	173
6.3.5. Bölüm Sonu Alıştırmaları	174
6.3.6. Metin Üzerinde Çalışma	178
6.3.7. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	180
6.4. Farsça Yapılı Tamlamalar.....	181
6.4.1. Konu Anlatımı.....	181

6.4.2. Temel Yapı: İki Kelimenin Bağlanması	181
6.4.3. Genişletilmiş Yapı: Zincirleme ve Karma Tamlamalar	183
6.4.4. Edatlarla Kurulan Kalıplaşmış Tamlamalar	184
6.4.5. Bölüm Sonu Alıştırmaları	184
6.4.6. Metin Üzerinde Çalışma	186
6.4.7. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası.....	188
BÖLÜM 7	191
GRAMER KURALLARININ TAMAMLAYICISI OLARAK SÖZLÜKLER.....	191
7.1. Bölüm Sonu Uygulamaları	192
7.2. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası	195
BÖLÜM 8	199
OSMANLICA METİNLERDEKİ ANAHTAR YAPILAR.....	199
8.1. Bölüm Sonu Alıştırmaları.....	201
8.2. Metin Üzerinde Çalışma.....	202
8.3. Bölüm Sonu – Yapay Zekâ ile Pratik Odası	204
TEST SORULARI.....	206
TEST 1	207
TEST 2	210
TEST 3	213
TEST 4	216
TEST 5	219
TEST 6	222
TEST 7	225
TEST 8	228
TEST 9	231
TEST 10	234
TEST 11	237
TEST 12	240
TEST 13	243
TEST 14	246
TEST 15	249
CEVAP ANAHTARI - TEST SORULARI	252
KAPANIŞ:	253
SÜREKLİLİK İÇİNDE BİR ÖĞRENME ALANI.....	253
EKLER.....	254

İçindekiler

EK 1: Şekil Değiştiren Çoğullar (Arapça Düzensiz Çoğullar) Listesi	254
EK 2: Arapça ya da Farsça ön ek ve edatlarla kurulan tamlamalar	259
EK 3: Farsça ya da Arapça isim ya da sıfatlarla kurulan birleşik sıfatlar.....	263
EK 4: Üstün Tenvinli Kelimeler.....	269
EK 5: Osmanlı Terminolojisi.....	274
KAYNAKLAR.....	279

KAYNAKLAR

- Akgündüz, A. (2000). İ'lâm. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 22, ss. 72-73).
- Atar, F. (1995). Fetva. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 12, ss. 486-496).
- Atar, F. (2001). Kadı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 24, ss. 66-69).
- Aydın, H. V. (1998). *Osmanlı malîyesinde esham uygulaması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baykal, B. S. (1974). *Tarih terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baykara, T. (2002). Kaza. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 25, ss. 119-120).
- Devellioğlu, F. (1997). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat: Eski ve yeni harflerle* (A. S. Güneçyal, Haz.; 14. bs.). Aydın Kitabevi Yayınları.
- Erkal, M. (1992). Beytümâl. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 6, ss. 90-94).
- Erkal, M. (1993). Cizye. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 8, ss. 42-45).
- Güçer, L. (1964). *XV-XVII. asırlarda Osmanlı imparatorluğunda hububat meselesi ve hububattan alınan vergiler*. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları.
- İnalcık, H. (1993). Cizye. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 8, ss. 45-48).
- İnalcık, H. (1995). Eyalet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 11, ss. 548-550).
- İpşirli, M. (1996). Hâcegân. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 14, ss. 430-431).
- İpşirli, M. (1997). Harem. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 16, ss. 135-138).
- İpşirli, M. (2000). İkinci divanı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 22, ss. 26-27).
- Kafadar, C. (1996). Gazâ. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 13, ss. 427-429).
- Kal'a, A. (1995). Esnaf. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 11, ss. 423-430).
- Kallek, C. (1998). Hisbe. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 18, ss. 133-143).
- Kurt, Y. (2012). *Osmanlıca dersleri 1* (18. bs.). Akçağ Yayınları.
- Kütükoğlu, M. S. (1995). Ferman. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 12, ss. 400-406).
- Kütükoğlu, M. S. (1996). Gümrük. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 14, ss. 263-268).
- Kütükoğlu, M. S. (1998a). Ahidnâme. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 1, ss. 536-540).
- Kütükoğlu, M. S. (1998b). *Osmanlı belgelerinin dili (Diplomatik)*. Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (t.y.). *İslam ansiklopedisi*. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Mumcu, A. (1994). Dîvân-ı Hümayûn. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 9, ss. 430-432).
- Oğuz, M., & Akgündüz, A. (1998). Hüccet. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 18, ss. 446-450).

- Orhonlu, C. (1998). Hazine. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 17, ss. 130-133).
- Orhonlu, C., & Göyünç, N. (1997). Has. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 16, ss. 268-270).
- Ortaylı, İ. (2001). Kadı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 24, ss. 69-73).
- Öz, M. (2010). Tahrir. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 39, ss. 425-429).
- Özcan, A. (1994). Devşirme. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 9, ss. 254-257).
- Özcan, A. (1995). Eşkinci. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 11, ss. 469-471).
- Özel, A. (2006). Müste'men. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 32, ss. 140-143).
- Pakalın, M. Z. (1993). *Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü* (Cilt I-III). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Redhouse Türkçe-İngilizce sözlük (Redhouse Turkish-English dictionary). (1997). Sev Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
- Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/>
- Uçman, A. (2010). Şemseddin Sâmî. In *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Cilt 38, ss. 521-522).
- Uğur, Y. (2010). Şer'iyye sicilleri. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 39, ss. 8-11).
- Uzun, M. İ. (1994). Ebced. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* içinde (Cilt 10, ss. 68-70).